

Особисте немайнове право юридичної особи на діяльність

Лілія Василівна Федюк

канд. юрид. наук, доцент

*Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника*

Особистим немайновим правом юридичної особи є право на вільну діяльність, що включає в себе вибір діяльності, невтручання в діяльність, вільні взаємовідносини та об'єднання з іншими особами. Особисте немайнове право на вибір діяльності мають у більшій мірі юридичні особи приватного права, але й особи публічного права не позбавлені такого немайнового права, проте вони мають деякі обмеження, що встановлюються нормами публічного права.

Дехто з дослідників згадує про таке немайнове право юридичної особи, як право на автономну діяльність, але до нього включає права: на зовнішній вигляд, на вибір позначення та на ділову репутацію [1, с. 185, 186, 196]. На наш погляд, їх сюди не слід включати, оскільки вони є самостійними особистими немайновими правами. Варто погодитись із тим, що автономія є однією з якостей юридичної особи, яка дає можливість брати участь у правовідносинах, у тому числі особистих немайнових. Підтримуємо думку, що право на автономію передбачає можливість самостійно робити вибір при здійсненні внутрішньої та зовнішньої діяльності [1, с. 178], але дане право варто називати особистим немайновим правом на свободу діяльності чи на вільну діяльність, оскільки термін не повністю відповідає змісту цього права.

Господарський кодекс України вказує на свободу підприємницької діяльності. На основі цього підприємці мають право самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність без обмежень, але ту діяльність, яка не заборонена законом [2, ч. 1. ст. 43]. Але свобода діяльності має поширюватися на всі види юридичних осіб, не тільки на тих, що займаються підприємницькою діяльністю. Право на вільну діяльність, як особисте немайнове право юридичної особи, потрібно врегулювати у цивільному законодавстві.

В нашій державі існує надмірне втручання державних органів у діяльність юридичних осіб, і таке відношення порушує право на вільну діяльність юридичних осіб. Звичайно, деякі перевірки, що проводяться органами потрібні, проте вони не повинні обмежувати цих осіб у діяльності, заважати правомірній діяльності. Потрібно детальніше прописати правила державної перевірки за діяльністю юридичних осіб, зокрема додати до **частини 6 статті 19** Господарського кодексу України положення про те, що:

«...державні органи повинні дотримуватись певних термінів проведення перевірок, не проводити одні й ті ж самі перевірки відносно однієї юридичної особи, повідомляти про порядок їх здійснення».

Але особисте немайнове право на вільну діяльність юридичної особи не обмежується лише захистом від втручання держави в її діяльність, це право має ширший зміст, і таке втручання може відбуватися й з боку інших осіб.

Особисте немайнове право на вільну діяльність означає можливість самостійно робити вибір при здійсненні внутрішньої і зовнішньої діяльності: внутрішня діяльність включає всі види діяльності складових юридичної особи; зовнішня – полягає у взаємодії юридичної особи з іншими суб'єктами.

Змістом права на вільну діяльність юридичної особи, як і всіх інших особистих немайнових прав, є правомочності по володінню, користуванню і розпорядженню.

Володіння означає можливість за власним розсудом визначати діяльність юридичної особи, взаємодію між структурними елементами юридичної особи, встановлювати обмеження для втручання в свою діяльність тощо.

Правомочність користування полягає в можливості здійснення широкого спектру дій по налагодженню взаємодії всередині організації, усувати можливі перешкоди для втручання з боку інших суб'єктів, отримувати переваги перед іншими суб'єктами, що займаються аналогічною діяльністю.

Правомочність розпорядження є можливістю юридичної особи обмежити межі своєї діяльності, надавати іншим особам можливість безперешкодно або з деякими обмеженнями брати участь у своїй діяльності чи відмінити таку можливість.

Юридична особа може здійснювати свою діяльність у взаємозв'язку з іншими особами, і з цього випливають такі особисті немайнові права як право на об'єднання з цими особами, а також право юридичної особи на взаємовідносини з іншими суб'єктами, в тому числі й міжнародні.

Юридичним особам, що є суб'єктами господарювання, законодавством надається право на участь в господарських об'єднаннях, що передбачає можливість вільно і самостійно вибирати, учасником яких господарських об'єднань він бажає бути, проте юридичні особи можуть брати участь не лише в господарських об'єднаннях, та й не лише суб'єкти господарювання здатні об'єднуватися. Таке право слід надати всім юридичним особам, та можна вважати його особистим немайновим. Варто його закріпити в цивільному законодавстві, а точніше – прописати в Цивільному кодексі України.

Об'єднуючись з іншими особами, юридична особа виявляє також і своє особисте немайнове право на взаємовідносини. Крім того, відносини можуть бути також іншого роду, в тому числі міжнародні. Згідно Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3], наші юридичні особи можуть бути суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, але думаємо, що юридичні особи, які не займаються економічною діяльністю, теж повинні мати можливість використовувати у своїй діяльності зовнішні зв'язки. Міжнародні відносини юридичної особи в певній мірі регулює Закон України «Про міжнародне приватне право» [4], проте особисте немайнове право юридичних осіб на зв'язки включає в себе можливість мати вільні відносини не лише на міжнародному рівні, а й всередині держави. Дане особисте немайнове право юридичної особи потребує свого закріплення в цивільному законодавстві.

Проводячи аналіз особистого немайнового права юридичної особи на вільну діяльність, яке включає в себе право на вибір діяльності, на невтручання в діяльність, на взаємовідносини та об'єднання, ми прийшли до висновку, що його слід внести до Цивільного кодексу України наступним чином.

Варто перейменувати статтю 312 Цивільного кодексу [5], а також додати до неї норму, яка б регулювала право юридичної особи на вибір діяльності. Статтю слід викласти в наступній редакції:

Стаття 312. Право на діяльність.

1. Фізична та юридична особи мають право на вибір діяльності та її вільне здійснення.

2. Фізична особа може вільно обирати та змінювати рід заняття.

Юридична особа може вільно обирати та змінювати вид діяльності згідно законодавства, якщо законом не встановлено обмежень щодо такої діяльності, чи не передбачено отримання спеціального дозволу для зайняття такою діяльністю.

3. Фізичній особі може бути заборонено виконувати певну роботу чи обіймати певні посади у встановлених законом випадках.

4. Забороняється використання примусової праці фізичної особи, крім військової (чи альтернативної) служби, робота чи служба, яка виконується за вироком (чи іншим рішенням) суду, та відповідно до закону про воєнний чи надзвичайний стан.

Забороняється примушувати юридичну особу займатися тим чи іншим видом діяльності, крім передбачених випадків для юридичних осіб публічного права.

Варто також внести зміни до статті 314 Цивільного кодексу, додати до неї третю частину та викласти в наступній редакції:

Стаття 314. Право на об'єднання.

1. Фізичні та юридичні особи мають право на об'єднання в різні організації.

2. Належність чи неналежність фізичної особи до певної організації не може бути підставою для обмеження її прав.

3. Юридичні особи мають право на вільну співпрацю з іншими особами, об'єднуватися з ними для здійснення своїх функцій, якщо таке об'єднання не

суперечить нормам, що регулюють діяльність юридичної особи.

Список використаних джерел:

1. Толстой В. С. Личные неимущественные правоотношения / В. С. Толстой. – Издательство АПП ППРО, Москва. – 2009. – 216 с.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV / ВВР України. – 2003, № 18–22. – Ст. 144.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991. № 959-XII. / Відомості Верховної Ради. – 1991, № 29. – Ст. 377.
4. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005. № 2709-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2005, №32. – Ст. 422.
5. Цивільний кодекс України : Кодекс від 16. 01. 2003, № 435-IV (Редакція від 01. 01. 2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.